

БЛАГО ВОЈНИЧКОГ „КУФЕРА“ ИЗ БАЛКАНСКИХ РАТОВА

(Раде Милосављевић: „Од Винче до Ресаве – стазама предака“, Народна библиотека „Ресавска школа“, Деспотовац, 2025)

Издавач ове капиталне књиге је заслужио хиљаде честитки које ће, макар у мислима, добити од будућих читалаца. Биће то најлеши дарови поводом деценије претходног издавачког подухвата, када су на винчанску стазу ступили „Радовањци“, дело истог аутора. Раде Милосављевић се, и тада и новом књигом, „на најбољи могући начин одужио својим прецима, отргао је њихово овоземаљско бивствовање од заборавља и оставио вредан писани траг за нове истраживаче и потомке“.

Овде је место Стењевца заузела Медвеђа, али не само као ресавски топоним, родно место пишево и његове мајке, већ као метафора центра посебног света стварних људи далеких и скоријих генерација, који је писац разастро на више од пет стотина страница ове књиге, компоноване од дамара особеног стваралачког духа. Било да је своје бројне јунаке налазио у пожутелим архивским документима, на једва читљивим натписима надгробних споменика или у непоузданим сећањима мештана, писац их одева љубављу и поштовањем и чини стварним после стотина или десетина година од времена када су ходили ресавском или неким другим ближним или далеким земљама.

А све је почело од војничког „куфера“ из подрумске таме и у њему - тестаменту Јакова Радомировог, који је у време пописа Медвеђана године 1863. ушао у шесту деценију живота. Остало је литература, права, у маниру најбољих биографија, које се читају у једном даху. Ова књига садржи мноштво изузетних животописа, правих литерарних бисера, било да су њихови јунаци бистри момци из комшилука, учитељи, свештеници, кафеџије и занатлије или великани науке, градитељства или уметности, који су запојени ресавском водом, да би својим делима покорили свет далеких меридијана. Ови животописи, разуме се, испуњавају све захтеве жанра. Крцати су важним подацима, до најситнијих детаља, о карактерима, начину живота, окружењу, стварима и свему што дочарава епоху и односе међу тадашњим житељима, како у ресавским селима и варошима, тако и у далеким земљама, и у миру и у ратовима.

Свесрдно препоручујем наслове: „Људи Србин“, „Вукосава Шана Лазаревић“, „Цанка из Грабовца“, „Од Дурмитора до Босанске Посавине“, те животописе Милоша Савчића, некадашњег градоначелника Београда и Момира Корунковића, легендарног архитекте и градитеља...

Захваљујући пишевом таленту, али и знању и великом искуству, нарочито оном новинарском, ови књижевни радови су истовремено и извори тј. прилози за многе науке, попут историје, антропологије, етнологије, археологије, географије, демографије, нарочито у сфери миграција, укључујући и ове данашње са трагичним исходима – гашења читавих насеља. Књига доноси и право ономастичко богатство имена, презимена, надимака, као и топонима. Када се овоме додају бројна богата породична стабла примерне прегледности, замашан део књиге је својеврсни практикум из генеалогije.

Уз ове прилоге као научне изворе, књига садржи и више оригиналних научних радова или одломака и приказа, што је, уз већ наведене садржаје, чини и научним делом.

Верујем да нећу погрешити што ћу ову књигу препоручити и као својеврсну хрестоматију јер доноси „оно што највише вреди знати“ и представља „узорну читанку“, која је, додуше, у већем делу, сачињена од прилога самог аутора „читанке“, што јој никако није мана. Напротив.

* * *

И на крају, радозналим читаоцима, без посебног образложења, препоручујем књигу: „Свет Породична историја“, коју описују речима: „очаравајућа као роман и пружа незаборавни увид у људску историју и све њене нијансе, радости, туге, љубави, изуме и суровости“.

Аутор Сајмон Сибег Монтефјоре је, пре две године“, био гост нашег Сајма књига.

(Београд, 15.9.2025)

Александар Аврамовић, новинар и публициста

КЊИГЕ БРАЋО КЊИГЕ, А НЕ ЗВОНА И ПРАПОРЦИ

Читајући Милосављевићеву књигу „Од Винче до Ресаве стазама предака“, чији је епицентар, како сам аутор наводи, село Медвеђа (ресавска), са сваком новом страницом сам увиђао колико мало знам о прошлости краја, који је у непосредној близини града у коме сам рођен и у коме живим и радим више од пола века. Сама структура ове књиге, брижљиво поређана у поглавља: Од неолита до данашње Медвеђе; Наука и Срби и српско порекло; Виђенији Медвеђани; Култура и спорт; Чувари прошлости и садашњости; Цела Ресавица у једној кући; Луди Србин; Занати у Медвеђи од 19. века до данас; Винча и први занати па све до Тајне војничког сандука са свим родословима, представља својеврсни времепплов са обиљем података, људских настојања и породичних судбина кроз векове, који ће захваљујући Радетовом невероватном подухвату и његовој посвећености остати на једном месту и бити сачувани од заборава. Не могу ни да замислим уложени труд, време и заразну истрајност који су уграђени у ово монументално дело, од обилажења архива, месних канцеларија, библиотека, прикупљања потребне грађе, разговора с људима до њеног класификовања и стављања у контекст, до финалних страница које су нашле своје место међу корицама. С обзиром на дугогодишње новинарско искуство и досадашњи стваралачки опус Радета Милосављевића, морам да признам да ништа мање нисам ни очекивао.

Осећам потребу да у овим редовима наведем да ми је колега Раде Милосављевић и дугогодишњи пријатељ са којим често разговарам и дебатујем о разноврсним темама, од спорта, преко дневне политике, до историје и нашег богатог културног наслеђа. У свим тим разговорима, који су за мене изузетно драгоцени и значајни, с обзиром на Радетово богато професионално и животно искуство, увек сам долазио до спознаје да је он васпитан, начитан, саосећајан и толерантан човек, са јасном и чврстом аргументацијом и са израженим осећајем патриотизма. Управо тај и такав његов сензибилитет провејава кроз сва његова дела, а кроз књигу „Од Винче до Ресаве стазама предака“ нарочито.

Читајући његову посвету на почетку књиге, осетио сам неки тешко објашњив немир, тугу и носталгију, али истовремено и понос, дивљење и захвалност што припадам српском народу. У тих неколико бриљантних редова стало је све што чини суштину и срж нашег националног бића.

„Књигу посвећујем мом прадеди Богићу Јаковљевићу, праунуку Јакова Радомировића, учеснику оба балканска рата, у којима је био курир војводе Степе Степановића, и свим Ресавцима који су од 1912. до 1918. године ратовали, верујући у боље сутра на овом брдовитом Балкану.“

„Књигу посвећујем и свим женама – мајкама, које су рађале, одгајале, жениле и удавале, у ратове слале, али и рано закопавале своју децу. И зато, да им се траг не би замесетио, због суза радосница и туге, где год сам успео да сазнам, испод венчаног пише и девојачко презиме, као крајпуташ, да се зна из које куће су изашле...“

Колико људи данас у Србији размишља на овај начин, колико их је свесно да смо потекли из муке, глади, неправедних ратова и жртава наших предака, који су дали све за отаџбину и будућност српског народа. Када смо пустили да дебела прашина заборава падне преко времена славних, када нам се цео свет дивио. Да ли довољно добро познајемо сопствену породичну стабла, крсне славе и традицију? Када смо престали да истражујемо и трагамо, да чувамо и негујемо културу сећања? Да ли се у том непостојању захвалности према прецима изгубио и наш понос и наш идентитет? Да ли нам због тог немара, површности и назаинтересованости и иде, како нам иде? Да ли се родољубље показује прозаичним огртањем српском заставом, или оним што носимо дубоко у срцу и генима?

Безброј питања се намеће. Она збуњују, плаше нас, јер је премало правих одговора, или су они једноставно забрањени. У својој књизи, Милосављевић скромно каже да ни овога пута неће давати одговоре на бројна питања наше прошлости, међутим, он их нам даје, свесно или несвесно, с јасном поруком за садашњост и будућност.

„Памћење нам је све слабије, прошлост занемарујемо, а прошлост је идентитет без којег смо тек статистички број. Без јуче немамо ни садашњости, ни будућности – НЕСТАЈЕМО”!

Време у коме живимо из дана у дан додаје и намеће по неко ново убрзање у свим сегментима људског битисања. Тај и такав новоформирани животни темпо, често има за последицу отуђење, апатију и заборав, тако да људска суштина и у социјалном и културолошком погледу све више губи смисао. У том ултрамодерном мозаику, где је цео људски живот смештен у мобилне телефоне, преко којих се људски мозак напаја кратким и често непровереним информацијама које имају тренутну актуелност, почињу и завршавају се углавном сва интересовања савременог човека. Наравно, технолошки напредак у сфери комуникација и брзини размене информација има бројне бенефите за човечанство, али по мом скромном мишљењу, превише роботизује и осиромашује људску душу, убијајући јој креативност и способност да идентификује права сазнања и вредности. То је можда и главни разлог што је велики део популације, а нарочито млађе генерације, изгубио интересовање за читање књига, жељу да сазнају ко су, одакле потичу и ко су им били преци. Овај свет је управао растао на сазнањима из прошлости, на настојањима умних, вредних и предузимљивих људи у тешким и непредвидљивим временима, што је и више него довољан разлог да не буду заборављени.

Уз велику захвалност за пружену прилику да напишем ове редове, истичем да је значај књиге Радета Милосављевића „Од Винче до Ресаве стазама предака” немерљив, јер представља богато сведочанство о томе ко смо били у прошлости и који су нам корени, а то су ствари које ниједан озбиљан и поносан народ не препушта забору...

У Јагодини,
18.09.2025.

Љубиша Бата Вујић
новинар и публициста

МЕДВЕЂА И ВЕЛИКА ПРИЧА О ЊОЈ

Пошто урадите оно што иначе ради највећи број будућих читалаца једне књиге, а то је, да се након упознавања са њеним називом и именом оног ко је књигу написао, одмах потом упознате са њеним садржајем, схватите да је пред вама штиво које и по обиму и по броју обрађених тема, ипак надилази ваша, не тако скромна очекивања.

Такво искуство имате када у рукама држите коначну верзију књиге „Од Винче до Ресаве – Стазама предака“ аутора Радета Милосављевића. Ова књига, седма по реду коју он потписује, у знатној мери подсећа на његов првенац, књигу „Радовањци – Од Винче до Ресаве“, што најављује и знатна подударност ова два поменута наслова. Овај првопоменути, наслов „нове књиге“, на више од пет стотина страница доноси на хиљаде информација и података о свему што је ауторова мисао могла да такне у далекој и ближој прошлости Медвеђе, „села, у ресавској равници“. Ауторове идеје и мисли обухватале су у овој књизи првенствено људе који су живели овде некад или сад, а пореклом су управо из Медвеђе, села које је главни јунак ове књиге. Књига је садржајно писана по моделу „левка“, где писац иде од ширег и општег ка посебном и појединачном, пишући на крају о истакнутим појединцима, али и о сопственом идентитету, овога пута по женској линији (мајка).

Док читате ове бројне странице, имате истовремено два готово једнако чврста утиска: да је ово општа књига о Србима на свим просторима на којима вековима живе, о њиховим особинама које их чине другачијим од других народа, не само у непосредном суседству, већ и широм Европе, о свим нашим селима, о српској народној култури, али и утисак да је ово књига о селу Медвеђа (ресавска), о њеним житељима, о изузетним појединцима потеклим од ближих или даљих предака који су некада давно или у скорије доба овде рођени, удани или насељени. На првих педесет страница књиге Раде Милосављевић пише о далекој прошлости овог прелепог села, од римских времена када се оно звало Идимум, о сазнањима које је бележио Станоје Мијатовић, али посебно о генетским анализама рађеним у лабораторији у Хјустону (САД) и анализи Y хромозома „преко које је могуће утврдити географско порекло давног претка по директној мушкој линији“. Подсетимо се, о овоме је Раде Милосављевић писао и у књизи „Радовањци“, где је поменута анализа рађена на основу генетског материјала самог аутора, јер се његова мушка линија (отац) вековима преносила кроз претке у Стењевцу. Поменуте анализе показале су да генетски материјал у оба случаја (порекло по мушкој линији у Стењевцу и Медвеђи) припада хаплогрупи I2a, која је међу Србима најзаступљенија, а која сеже до Илира.

Обрађујући још неке широке и опште теме, аутор постепено прелази на саму Медвеђу, село богато и раскошно. На наредних три стотине осамдесет страна нижу се родослови породица овог села, како кроз породична стабла, тако и у врло занимљивим и сликовитим причама о појединцима из родослова, од оних које се преносе са колена на колена, до оних о којима још постоје живи сведоци. Наравно, аутор склапа и родослов своје породице, с обзиром да је и његова мајка била из Медвеђе. Следе поднаслови: „Цела Ресавица у једној кући“, „Винча и први занати“, „Луди Србин“, „Свештеници у Медвеђи“ и бројни други.

Посебно место заузимају приче препуне биографских података о знаменитим Ресавцима: Милошу Савчићу, Момиру Корунувићу, Војиславу Јакићу, др Марини Спасојевић, Жарку Обрачевићу. Свако од њих је у својој професији остварио врхунске резултате и уврстио се у ред чувених и значајних Срба.

„Медвеђа без наследника – списак погинулих 1912-1918. и 1941 – 1945. године“ тужан је, али изузетно драгоцен део ове књиге, јер чува важне податке које не смемо препустити забору. Ту је, посебне пажње вредан и „Попис домаћинстава села Роанде, Великог Поповића и Медвеђе и демографска кретања од 1835. до 2025. године.“ Овај део књиге садржи и попис становништва Медвеђе 2025. године, који је аутор књиге урадио уз помоћ службенице у Месној канцеларији, која је била предани сарадник у процесу настајања ове књиге.

Као што рекосмо на почетку овог текста, узели смо књигу у руке и завирили у њених преко пет стотина страница (само први том). Тешко је мишљење о нечему тако сложенем, разноврсном и мноштвеном сажети у неколико закључних реченица. Тешко јесте, али вреди покушати.

Књига „Од Винче до Ресаве – Стазама предака” аутора Радета Милосављевића представља изузетно вредно штиво у великом броју сличних публикација, које су штампане углавном у последње две деценије. Књига није класична монографија о једном селу или насељу, а одсуство грађе о природним и географским карактеристикама, привреди, стамбеним условима и сличним темама, највише иде у прилог претходној тврдњи. У центру Милосављевићевог интересовања су ЉУДИ, били они у некој врсти колектива или индивидуално. То готово непрегледно мноштво имена житеља овог села у далекој прошлости или у садашњем времену, било да су они приказани у склопу родослова (у две књиге их је укупно око 450) или кроз појединачне приче и цртице, дају овој књизи посебну вредност. Писац несумњиво сматра да су људи кључ свега што је било, што јесте, и што ће сутра бити. Сазнање да је једна књига, односно две, (јер овој о којој пишемо, у сусрет иде још једна која садржи само родослове) овако исцрпно и прецизно сачувале оволико података о људима који су вековима уназад чинили или данас чине живот једног села, једноставно речено – остављају вас без коментара. Раде Милосављевић је после своје књиге о Стењевцу (одакле потиче по оцу) осећао сталну обавезу да се на сличан начин одужи и Медвеђи, одакле потиче по мајци. Ако моја маленкост то може да каже, рекла бих да је сваки дуг одужен и то на најизузетнији могући начин. Раде Милосављевић се поклатио овом књигом, не само својим најближим сродницима, него и свим својим прецима, па и свим својим сељанима.

Аутор је у књизи показао и бројне црте своје личности: доследност и истрајност у прикупљању огромног броја података, спремност на ревидирање устаљених веровања и сазнања, свест о томе где је почетак оваквих интересовања и куда она воде, несумњив патриотизам и жељу да остави траг о томе, аналитичност и способност да огромну грађу сажме и олакша читаоцу његов посао и поред свега наведеног – новинарски дар обликован кроз дуге године рада, који свему што Раде пише даје ноту занимљивости и лаког прихватања онога што је „писац хтео да каже.”

Надам се да ће свако ко ову књигу буде држао у рукама, а честитих је намера, делити моје мишљење. Бар у начелу.

Санела Симић, комуниколог

У Деспотовцу, септембра 2025. године